

- kenmerken van een onderzoekende houding -

In onderwijs wordt steeds meer nadruk gelegd op het belang van een **onderzoekende houding en onderzoekend handelen** van docenten. Leraren met een onderzoekende houding zijn nieuwsgierig, open, stellen kritische vragen en stellen vanzelfsprekendheden ter discussie (Bruggink & Harinck 2012). Bruggink en Harinck onderscheiden negen kenmerken van een onderzoekende houding (zie figuur). Van der Steen & Peters (2017) geven voorbeelden waarop een organisatie (of begeleider) de onderzoekende houding kan stimuleren.

Begeleider/opleider

Op welke wijze draag jij bij aan het stimuleren van een onderzoekende houding bij de lerende?

Student

Op welke manier word jouw onderzoekende houding gestimuleerd en door wie?

Hoe zou je de (andere) kenmerken van een onderzoekende houding verder kunnen stimuleren?

Is het stimuleren van de onderzoekende houding gericht op het individu of op leraren/team gezamenlijk?

Kenmerk:	Toelichting:
Nieuwsgierigheid / Willen weten / Je dingen afvragen.	Vragen stellen omdat men iets te weten wil komen, nieuwsgierig is. Het stellen van vragen, betekent niet altijd dat er ook direct antwoord moet komen of mogelijk is.
Een open houding / Op zoek naar eigen vooronderstellingen / Oordeel kunnen uitstellen.	Op zoek naar achterliggende vooronderstellingen en assumpties. Er niet vanuit gaan dat je van te voren al precies weet hoe zaken in elkaar zitten. Je ook bewust zijn dat je altijd vanuit het eigen referentiekader kijkt en bewust worden welke vooronderstellingen hierbij horen.
Kritisch zijn: is het wel zo? / Zaken in twijfel trekken.	Kritisch zijn op de kwaliteit en inhoud van de gegevens uit bronnen. Klopt het wel? Zijn er ook andere (tegengestelde) opvattingen? Bewustzijn dat 'de waarheid' niet bestaat.
Willen begrijpen / Tot inzicht willen komen / Willen doorgronden.	Van binnenuit willen weten om beter te kunnen begrijpen of om beter te kunnen handelen. Gericht op diep inzicht.
Bereid zijn tot perspectiefwisseling.	Zaken van verschillende kanten bekijken: diverse opvattingen of standpunten beschouwen.
Distantie nemen van routines / Vraagtekens bij het vanzelfsprekende / Gebaande paden durven verlaten / Eigen richting durven kiezen.	De dingen niet doen 'omdat iedereen het zo doet' of 'omdat het altijd al zo is geweest'.
Gerichtheid op bronnen / Willen voortbouwen op eerdere opvattingen en ideeën.	De behoefte hebben om bronnen te gebruiken om kennis te verzamelen: nieuwe inzichten en ideeën zoeken, maar ook staan op de schouders van anderen.
Gerichtheid op zeker weten / Goede bronnen willen gebruiken / Nauwkeurig willen zijn.	Kwalitatief goede bronnen willen gebruiken, nauwkeurig en verantwoord data willen verzamelen.
Willen delen met anderen / Onderdeel willen zijn van leergemeenschappen.	De behoefte hebben om opgedane kennis met anderen te delen. De anderen zijn soms wetenschappers, soms collega's in de eigen discipline, soms medeleerlingen.

Figuur 1. Generieke kenmerken van de onderzoekende houding.

Bruggink, M., & Harinck, F. (2012).

	Onderzoekende houding
De focus ligt op individueel niveau: de onderzoekende houding handelen en doen van praktijkonderzoek door de individuele docent (in opleiding).	Stel kritische vragen
	Breng literatuur, feedback en goede voorbeelden in en stimuleer collega's om dit ook te doen
	Bepaal samen wat een onderzoekende houding is, waar kun je dat aan zien
	geef onderzoekende houding een plek in gesprekkencyclus
	reflectie/coaching/oefenen/onderzoek doen/socratisch gesprek stimuleren
De focus ligt op het gezamenlijk ontwikkelen van een onderzoekende houding en handelen en het gezamenlijk doen van praktijkonderzoek.	al het bovenstaande plus:
	Organiseer de professionele dialoog
	Faciliteer en stimuleer leren van en met elkaar

Volgens: Van der Steen, J., & Peters, M. (2017).

Bron:

Bruggink, M., & Harinck, F. (2012). De onderzoekende houding van leraren: wat wordt daaronder verstaan? Tijdschrift voor lerarenopleiders, 33(3), 46-53

Volgens: van der Steen, J. & Oolbekkink, H. (2017). Samen onderzoek begeleiden in de AOS. Kwaliteitsreeks opleidingsscholen. Steunpunt opleidingsscholen, VO-raad en PO-raad..

- onderzoekend handelen -

In onderwijs wordt steeds meer nadruk gelegd op het belang van een **onderzoekende houding** en **onderzoekend handelen** van docenten. Leraren met een onderzoekende houding zijn nieuwsgierig, open, stellen kritische vragen en stellen vanzelfsprekendheden ter discussie (Bruggink & Harinck 2012). De onderzoekende houding is een voorwaarde voor onderzoekend handelen: het beantwoorden van dagelijkse praktijkvragen door het systematisch gebruiken van gegevens uit hun praktijk (Van der Steen & Peters, 2014). Onderstaande figuren (Van der Steen & Peters (2014 en 2017) beschrijven enerzijds voorbeelden van onderzoekend handelen en anderzijds voorbeelden/wijzen waarop een organisatie (of begeleider) het onderzoekend handelen kan stimuleren.

Hoe stimuleren wij lerenden om leervragen die ontstaan vanuit een onderzoekende houding te beantwoorden met behulp van systematische onderzoeksactiviteiten?

Is het stimuleren van het onderzoekend handelen gericht op het individu of op leraren/team gezamenlijk?

Als onderdeel van je dagelijks werk		
	Onderzoekende houding	Onderzoekend handelen
De focus ligt op individueel niveau: de onderzoekende houding handelen en doen van praktijkonderzoek door de individuele docent (in opleiding).	Stel kritische vragen	Stimuleer de onderzoekende houding als voorwaarde voor onderzoekend handelen
	Breng literatuur, feedback en goede voorbeelden in en stimuleer collega's om dit ook te doen	stimuleer het verzamelen van informatie om vragen te beantwoorden, aannames te onderbouwen, resultaten/ervaringen te checken
	Bepaal samen wat een onderzoekende houding is, waar kun je dat aan zien	Scholing in het systematisch verzamelen en analyseren
	geef onderzoekende houding een plek in gesprekkencyclus	gesprekkencyclus
	reflectie/coaching/oefenen/onderzoek doen/socratisch gesprek stimuleren	
De focus ligt op het gezamenlijk ontwikkelen van een onderzoekende houding en handelen en het gezamenlijk doen van praktijkonderzoek.	al het bovenstaande plus:	al het bovenstaande plus:
	Organiseer de professionele dialoog	Organiseer het samen gegevens verzamelen en de professionele dialoog hierover
	Faciliteer en stimuleer leren van en met elkaar	Faciliteer en stimuleer het leren van en met elkaar door onderzoek

Bron: Van der Steen, J., & Peters, M. (2017).

Bron:

Bruggink, M., & Harinck, F. (2012). De onderzoekende houding van leraren: wat wordt daaronder verstaan? *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 33(3), 46-53

Van der Steen, J., & Peters, M. (2014). Onderzoekend handelen in de dagelijkse praktijk van leraren en docenten. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 35(1), 71-84.

Volgens: van der Steen, J. & Oolbekkink, H. (2017). Samen onderzoek begeleiden in de AOS. Kwaliteitsreeks opleidingsscholen. Steunpunt opleidingsscholen, VO-raad en PO-raad.

- Onderzoek in de school -

	Als onderdeel van je dagelijks werk		Het doen van praktijk onderzoek		
	Onderzoekende houding	Onderzoekend handelen	... met als doel professionele ontwikkeling	... met als doel schoolontwikkeling	... met als doel kennisontwikkeling
De focus ligt op individueel niveau: de onderzoekende houding handelen en doen van praktijkonderzoek door de individuele docent (in opleiding).	Stel kritische vragen	Stimuleer de onderzoekende houding als voorwaarde voor onderzoekend handelen	Zorg dat het onderzoek aansluit bij de vraag van de individuele leraar en dat er ook een antwoord op die vraag wordt gevonden	Zorg dat het onderzoek aansluit bij de gezamenlijke vraag en urgentieniveau	sluit aan bij theorie
	Breng literatuur, feedback en goede voorbeelden in en stimuleer collega's om dit ook te doen	stimuleer het verzamelen van informatie om vragen te beantwoorden, aannames te onderbouwen, resultaten/ervaringen te checken	zorg dat de leraar in de klas iets met de opbrengsten/uitkomsten van het onderzoek doet	betrek op verschillende momenten belanghebbenden	zorg dat het onderzoek van voldoende kwaliteit is
	Bepaal samen wat een onderzoekende houding is, waar kun je dat aan zien	Scholing in het systematisch verzamelen en analyseren	Organiseer individuele begeleiding	zorg dat er in de school iets met de opbrengsten wordt gedaan	publiceer en presenteer buiten de school
	geef onderzoekende houding een plek in gesprekkencyclus	gesprekkencyclus		Blijf als schoolleider betrokken	zorg dat het onderzoek een antwoord vindt op de vraag of nieuwe vragen oplevert
	reflectie/coaching/oefenen/onderzoek doen/socratisch gesprek stimuleren				
De focus ligt op het gezamenlijk ontwikkelen van een onderzoekende houding en handelen en het gezamenlijk doen van praktijkonderzoek.	al het bovenstaande plus:	al het bovenstaande plus:	Zorg dat het onderzoek aansluit bij de gezamenlijke vragen en dat er ook een antwoord op die vraag wordt gevonden	al het bovenstaande plus:	al het bovenstaande plus:
	Organiseer de professionele dialoog	Organiseer het samen gegevens verzamelen en de professionele dialoog hierover	Zorg dat deze leraren in de klas iets met de opbrengsten/uitkomsten doen	organiseer het gezamenlijk onderzoek	organiseer het gezamenlijk doen van onderzoek ook met externen
			organiseer groep en begeleiding		
	Faciliteer en stimuleer leren van en met elkaar	Faciliteer en stimuleer het leren van en met elkaar door onderzoek			Vraagarticulatie, netwerkvorming met andere scholen en instanties meer van belang

Bron: van der Steen, J. & Oolbekkink, H. (2017). *Samen onderzoek begeleiden in de AOS. Kwaliteitsreeks opleidingsscholen*. Steunpunt opleidingsscholen, VO-raad en PO-raad.

